

Такі кроки безпосередньо впливають з логіки активних та інтерактивних методик, описаної у джерелах, і відповідають моделям, апробованим у вітчизняній правничій освіті [1, с. 1004-1007]; [2, с. 13-14]; [3, с. 52-53].

Для успішної реалізації процесу інтеграції правничої освіти пропонуються додатковий покроковий алгоритм:

- розробка «паспортів співпраці» для кожного партнера-інституції, що визначатиме конкретні форми взаємодії (від лекцій до спільних проєктів) та очікувані результати;

- впровадження «інституційного менторства», коли практикуючий юрист закріплюється за групою студентів на весь навчальний цикл для консультування їхніх практик, проєктів та дипломних робіт;

- створення віртуальних «конструкторів кейсів» на основі анонімізованих архівів партнерських інституцій для забезпечення всіх викладачів актуальним та автентичним матеріалом;

- акредитація практик у партнерських інституціях не як формальність, а як складна освітня програма з чіткими завданнями та атестацією.

Такий підхід дозволить трансформувати освітній ландшафт, зробивши заклад вищої освіти відкритим хабом, де теорія безпосередньо перевіряється практикою, а випускник отримує не диплом, а чіткий професійний стартап.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інноваційна методика викладання юридичних дисциплін / Наталія Забарна, Наталія Ковда // Шлях науки. – 2021. – т. 7, № 11, С. 1001-1008.

2. Артикуца Н.В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті // Інноваційні технології у вищій юридичній освіті, Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції, присвяченої 390-річчю Київської братської школи (Київ, 25-28 травня 2005р.). Київ: Стилос. - С. 3-26.

3. Нітченко А.Г. Інноваційні методи навчання в системі вищої юридичної освіти // Актуальні проблеми юридичної науки та практики. - 2023. - № 1(7). - С. 49-53.

Яхимович Є.М.,
Науковий керівник: Сушицька Ю.О.,
старший викладач кафедри права та
правоохоронної діяльності,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ СПРАВЕДЛИВОСТІ У РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНИХ ПРИНЦИПІВ ПРАВА ЄС

Європейський Союз, як унікальне наднаціональне утворення, має власну правову систему, яка ґрунтується не лише на установчих договорах, а й на загальних принципах права. Формування та розвиток цих принципів значною мірою забезпечується роботою Європейського Суду Справедливості (ЄС), який відіграє ключову роль у тлумаченні та практичному застосуванні права ЄС.

Одним із найважливіших напрямків діяльності Суду є формування змісту та меж фундаментального права на ефективний засіб правового захисту та доступ до справедливого судового розгляду, закріпленого у статті 47 Хартії основних прав ЄС. Практика ЄС свідчить про поступове посилення ролі цього права як основи всієї системи захисту основних прав в Європейському Союзі. У своїх рішеннях Суд визначає сутність цього права, встановлює його співвідношення з іншими принципами права ЄС: пропорційністю, правовою визначеністю та верховенством права, а також визначає допустимі межі його обмеження відповідно до статті 52(1) Хартії [4].

Суд ЄС складається з двох органів: Європейського суду справедливості та Генерального суду. Генеральний суд розглядає скарги громадян, компаній та держав-членів на рішення інституцій ЄС, забезпечуючи законність їхніх дій.

Європейський суд справедливості контролює правильне тлумачення права ЄС на національному рівні, розглядає справи між інституціями ЄС, апеляції на рішення Генерального суду та порушення законодавства державами-членами.

Такий поділ функцій гарантує ефективний захист прав громадян і єдину практику застосування права ЄС [3].

Така організаційна структура Суду ЄС має безпосередній вплив на реалізацію основних прав громадян, зокрема права на ефективний засіб правового захисту та на справедливий суд, закріплених у статті 47 Хартії основних прав Європейського Союзу. Практика Суду демонструє, що Суд першої інстанції та Європейський суд забезпечують доступ до правосуддя, гарантують повагу до принципів пропорційності, правової визначеності та верховенства права, а також визначають межі допустимих обмежень цього права відповідно до положень Хартії.

«Відповідно до ст. 19 ДЄС Суд справедливості ЄС розглядає такі справи:

– провадження щодо тлумачення права (так звані попередні рішення). Національні суди країн ЄС повинні забезпечити належне застосування законодавства ЄС, проте вони можуть тлумачити по-різному законодавство ЄС. У випадку наявності сумнівів щодо тлумачення чи дійсності закону ЄС або сумісності національного закону чи практики із законодавством ЄС національний суд може звернутися до Суду за роз'ясненнями. Суд справедливості на підставі такого звернення національного суду надає «попереднє рішення» (**забезпечує правову визначеність і єдину практику застосування права ЄС**).

– провадження щодо виконання права (справи про невиконання зобов'язань). Європейська комісія чи інша країна ЄС може ініціювати провадження проти національного уряду за невиконання своїх зобов'язань згідно з правом ЄС, його недотримання, відсутності комплаєнсу з ним. У випадку, якщо Суд своїм Рішенням встановить, що такі звинувачення відповідають дійсності, то держава повинна вжити заходів для того, щоб негайно виправити ситуацію. У випадку невиконання такого Рішення до держави-порушника також може бути застосовано штрафні санкції (**гарантує верховенство права та дотримання законності державою**).

– провадження щодо анулювання (справи про визнання рішень недійсними). Країна член ЄС, Рада ЄС, Європейська Комісія або навіть Європейський Парламент, а також приватні особи (у випадку, якщо акт безпосередньо негативно впливає на їхні права і свободи) можуть звернутись до Суду, якщо на їхній погляд певний правовий акт ЄС не є правомірним з проханням його анулювати. У випадку, якщо Суд дійде до висновку, що відповідний акт був прийнятий з порушенням відповідної процедури або якщо він суперечить праву ЄС, то Суд може анулювати його (**забезпечує пропорційність і законність рішень інституцій ЄС**).

– провадження про бездіяльність. Установчі договори ЄС передбачають зобов'язання Європейського Парламенту, Ради ЄС та Європейської Комісії виносити певні рішення за умови настання певних обставин. У випадку невиконання уряд ЄС чи інші інституції ЄС, або (за певних умов) приватні особи чи компанії можуть поскаржитися до Суду, щоб зафіксувати факт бездіяльності (**підтримує верховенство права та правову визначеність**).

– провадження про збитки (справи про відшкодування збитків). Будь-яка приватна особа чи компанія, чий інтерес постраждав внаслідок дій чи бездіяльності ЄС, його персоналу, може подати позов проти них через суд (**забезпечує ефективний правовий захист і пропорційність відповідальності інституцій**)» [1].

Робота Європейського суду має значний вплив не лише на ЄС, а й на країни, які прагнуть інтегруватися в європейську правову систему, зокрема на Україну. Практика Суду та його рішення формують стандарти застосування права ЄС, які Україна враховує у процесі гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами. Це включає забезпечення верховенства права, правової визначеності та ефективного судового захисту, які є важливими чинниками розвитку національної правової системи та поглиблення співпраці з ЄС.

«Після вступу до Європейського Союзу Україна матиме доступ до всіх прав та можливостей, доступних для держав-членів ЄС. Українці як громадяни держави-члена ЄС зможуть захищати свої права не лише в Європейському суді з прав людини, а й у Суді справедливості. Правові позиції, сформульовані в рішеннях Суду справедливості, українські суди зможуть враховувати як частину аргументації у своїх справах.

Будь-який громадянин чи компанія, якщо зазнають шкоди від дій чи бездіяльності установи ЄС чи її співробітників, зможуть подати позов проти них до Суду. Це можна буде зробити опосередковано через національні суди (які можуть вирішити передати справу до Суду), або ж звернувшись безпосередньо до Загального суду.

Зважаючи на судову практику Суду, українці зможуть звертатися із запитом про імплементацію Директив ЄС, відповідності українського законодавства до права ЄС тощо. Зокрема, щодо забезпечення гендерної рівності (права на рівну оплату праці для чоловіків і жінок, зайняття професійною діяльністю без дискримінації, доступ до професійного навчання, просування по службі), порушення трудових прав (на оплачувану щорічну відпустку тощо) та ін.

Таким чином, Суд справедливості ЄС стане ще одним майданчиком для захисту основоположних прав людини в Україні» [2].

Отже, Європейський суд відіграє ключову роль у формуванні загальних принципів права ЄС, забезпечуючи їх тлумачення та практичне застосування в усіх державах-членах. Ця структура, до складу якої входять Суд ЄС та Суд першої інстанції, забезпечує ефективний захист прав громадян, однакове застосування закону, дотримання принципів пропорційності, правової визначеності та верховенства права.

Рішення Суду формують стандарти правоохоронної діяльності, впливають на національні суди та сприяють гармонізації законодавства з правом ЄС. Для України це означає впровадження європейських стандартів, захист прав громадян і бізнесу, доступ до судових процедур ЄС та поглиблення співпраці з ЄС. Таким чином, діяльність Європейського Суду є не лише основою правової системи ЄС, а й суттєвим чинником розвитку національних правових систем та захисту основних прав у країнах, які прагнуть до європейської інтеграції, включно з Україною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Судова гілка Європейського Союзу: Суд справедливості Європейського Союзу – на варті втілення стандартів ЄС. 21.09.2023. *Юрфем*. URL: <https://jurfem.com.ua/sudova-hilka-eu/>
2. Що таке Суд справедливості ЄС і як він стосуватиметься України після вступу до ЄС – пояснює Міністерство юстиції України. 24.07.2025. Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/archive/1851599/>
3. The division of competences between the Court of Justice and the General Court. URL: <https://youtu.be/896Ch6nsWBM?feature=shared>
4. The Essence of the Fundamental Right to an Effective Remedy and to a Fair Trial in the Case-Law of the Court of Justice of the European Union: The Best Is Yet to Come? *German Law Journal* (2019), 20, pp. 884–903. URL: <https://surl.li/hteitm>